

package of existing banking services.

Throughout the entire period of activities the growth of the share of banks with 100% foreign capital is characteristic for the credit market in Ukraine. Their appearance had a number of positive moments (strengthening the competitiveness of domestic banks, increasing the share of foreign investment in the banking sector, lower interest rates) and the growing dependence of the financial and credit sphere on the needs of investors, raising the level of capitalization of foreign banks and their speculative activities. Thus, in addition to the growth of the desired investment resources, the domestic credit market actually loses its authenticity and is forced to adapt to the needs and expectations of foreign partners.

The negative trends identified above provoked a fall in the profitability of banks, increasing in the share of problem loans and a fall in the national currency rate. It is possible to solve these problems at the expense of increasing the population's confidence in the domestic banking sector by strengthening state control over activities of commercial banks and stabilizing the exchange rate of the national currency. In addition, it is necessary to introduce specialization of commercial banks by the main types of services that they provide. But first of all, it is necessary to develop a clear concept for the development of the domestic credit market.

Keywords: credit market, banking institution, foreign capital, national currency, foreign currency, problem loans.

УДК 368:368.5.631(477)

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХОВИХ ПРОДУКТІВ ДЛЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

О. Т. Прокопчук, кандидат економічних наук

К. М. Мельник, кандидат економічних наук

Б. С. Гузар, кандидат економічних наук

Уманський нац іональний університет садівництва

У статті наведено видову класифікацію страхового захисту аграрної галузі в розрізі класичних (моно- і мульти- ризикове) та індексних (на основі індексів – врожайності, доходності, погоди, рослинності) страхових продуктів. Окреслено їх ключові переваги та недоліки, а також досліджено особливості процесу формування та реалізації останніх в аграрному секторі економіки.

Ключові слова: страхування, сільськогосподарська діяльність, страхові продукти, класичне страхування, індексне страхування

Постановка проблеми. Сільське господарство в Україні вважається однією із найбільш ризикових галузей, оскільки його функціонування відбувається в невизначених, нерегульованих і складних природно-кліматичних умовах. Ефективним інструментом його фінансової підтримки та забезпечення безперервності розширеного відтворення виступає аграрне страхування, яке, відшкодовуючи завдані збитки, сприяє стабілізації виробництва, забезпеченню належної фінансової стійкості сільськогосподарських товаровиробників, а відтак генерує умови досягнення

бажаного рівня життя, продовольчої безпеки держави та добробуту населення. Таким чином, страхування в сільському господарстві є важливим ринковим інструментом управління ризиками. Водночас, на сучасному етапі український ринок аграрного страхування потребує використання інноваційних підходів до провадження політики формування і реалізації страхових послуг та страхових продуктів, що мають за своїми параметрами (як кількісними так і якісними) задовольняти фінансово-економічні інтереси виробників сільськогосподарської продукції у страховому захисті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням особливостей страхування в аграрному секторі економіки приділяється значна увага у працях таких визнаних вітчизняних та зарубіжних економістів, як: Р. Алескерова [1], В. Базилевича, Р. Бокушевої, Н. Внукової, О. Вовчак, Г. Гудзь [2], М. Дем'яненка, І. Копитіної [3], Ю. Лузана, С. Навроцького [5], С. Осадця, В. Плиси, А. Полчанова [7], О. Сахно [12; 13], О. Філонюка, Р. Шинкаренка, Я. Шинкаренка, В. Якубовича та інших. Серед зарубіжних дослідників варто виділити праці С. Ахсано та А. Алі [20], І. Балабанова, Д. Баббела, А. Вільямса, В. Гроуза, В. Глущенко, Д. Діксона, К. Ерроу, П. Хазела [21], О. Махуела [22], Т. Юлдашева та інших. Проблематикою дослідження процесу формування та реалізації страхових продуктів в аграрному секторі економіки займалась низка вітчизняних науковців, серед яких варто виділити М. Александрову, Н. Герасименко, О. Марценюк-Розарьонову [4], С. Онисько та Ю. Томашевського [6], Р. Руду [11], Т. Сініцину [14], О. Слободянюк [15], А. Шолойко [19] та ін.

Водночас на даному етапі питання використання новітніх практик та методик в агрострахуванні вимагає дедалі більш посиленої уваги.

Методика досліджень. Для наукового вирішення поставленої у статті мети використано загальнонаукові методи наукового пізнання та дослідження економічних явищ. Теоретико-методологічною основою дослідження є, в основному, праці вітчизняних науковців і практиків, а також зарубіжних вчених, що займаються дослідженням ринку сільськогосподарського страхування загалом та проблематикою вивчення процесу формування та реалізації страхових продуктів в аграрному секторі економіки, зокрема. У статті використано такі методи дослідження: абстрактно-логічний, порівняння, монографічний, графічний та наукового узагальнення.

Метою статті є здійснення видової класифікації страхового захисту аграрної галузі в розрізі класичних (традиційних) та індексних (інноваційних) страхових продуктів, окреслення їх основних переваг та недоліків, а також дослідження процесу формування та реалізації останніх в аграрному секторі економіки.

Результати досліджень. Діяльність ринку сільськогосподарського страхування знаходиться у нерозривному зв'язку з поняттям «страховий продукт», що своєю наявністю формує специфічне середовище, в якому задовольняються різноманітні соціально-економічні інтереси суб'єктів, залучених до процесу страхування. Слід зазначити, що дослідження процесу формування та реалізації страхових продуктів в аграрному секторі тісно

пов'язано зі специфікою сільськогосподарського виробництва. Високий рівень чутливості у першу чергу до природно-кліматичних, техногенних, антропогенних, соціально-економічних та інших ризиків, зумовлює необхідність у професійному виборі необхідних страхових продуктів, здатних належним чином задовольнити попит аграріїв у страховому захисті.

Страхові продукти для аграрного сектору економіки класифікують на класичні (традиційні), що базуються на оцінці збитків, та індексні – визначаються за допомогою певних індексів (рис. 1).

Рис. 1. Класифікаційні ознаки основних страхових продуктів для аграрного сектору економіки

[Джерело: узагальнено та представлено авторами на основі даних 10; 12; 16].

На вибір страхових продуктів сільськогосподарськими виробниками здійснюють вплив ряд факторів, серед яких основним є зацікавленість в отриманні найефективнішого страхового захисту з точки зору покриття ризиків страхуванням, його вартості та суми страхового відшкодування у разі настання страхової події.

Слід зазначити, що об'єктом класичних страхових продуктів є окремі ризики – залежно від їх кількості страхування класифікують на моноризикове (страхування від поіменованих ризиків) та мультиризикове (комплексне).

Моноризикове страхування в аграрному секторі є одним із найпростіших, оскільки надає можливість страхувальнику застосовувати

вибірковий підхід до страхування тих чи інших ризиків, пов'язаних із виробництвом та переробкою сільськогосподарської продукції. У вітчизняній практиці найпоширенішим є страхування врожаю сільськогосподарських культур від граду та вогню [13]. Порівняно з комплексним страхуванням врожаю сільськогосподарських культур страхування від поіменованих ризиків проводиться за значно нижчими тарифами, однак цей страховий продукт не забезпечує страхового захисту в разі настання непередбачених страховим договором ризиків. Тому у випадку, коли врожай сільськогосподарської культури може істотно знизитися через вплив багатьох ризиків, доцільніше укласти договір мультиризикового страхування, хоч він має значно вищу вартість.

Страхування від одного або декількох (набору) ризиків. Дані продукти надають захист від конкретно визначених ризиків і є одними з найдешевших. Найбільш поширеним таким продуктом в Україні та в інших країнах вважається страхування від граду. Даний продукт пропонується виробникам за тарифною ставкою від 0,5 % до 2,5 % в залежності від регіону і від частоти ризикових подій.

Мультиризикові продукти позиціонуються українськими страховиками як головний вид страхування для агросектору. Договори комплексного (мультиризикового) страхування зазвичай включають широкий перелік ризиків (кількість яких може варіювати від 5 до 15), від впливу яких виробник може застрахувати свої культури. Дані страхові продукти вимагають страхування всього масиву культури, проте деякі страхові компанії дозволяють застрахувати окремі поля за умови дотримання всіх агротехнологічних вимог і використанні якісних матеріально-технічних ресурсів. Ці страхові продукти в основному використовуються для страхування польових культур. Комплексних страхових продуктів для овочів, садів і виноградників в Україні практично не пропонується і це, швидше за все, пов'язано з недостатнім попитом на даний вид страхових послуг з боку виробників. Недоліком комплексних страхових продуктів вважається певна складність визначення збитків, які походять від того чи іншого ризикового події. У разі, якщо виробник застрахував посіви практично від усіх можливих ризиків, дана проблема зазвичай відсутня (проте таке страхування є найдорожчим – тарифна ставка може бути в межах 6 – 20 %, в залежності від регіону), тому як сторони визначають загальний збиток при загибелі культури або істотному пошкодженні. Однак, якщо виробник вибрав обмежений перелік ризиків, намагаючись заощадити на вартості страхування, сторонам може бути важко визначити розмір збитку від певного ризикового події (крім граду, бурі та ін.). Процедура оцінки збитку завжди є суб'єктивною, оскільки неможливо визначити збиток з точністю менше 5 %.

Основні переваги та недоліки класичних (традиційних) страхових продуктів для аграрного сектору економіки в розрізі моноризикового та мультиризикового страхування згруповано на рис. 2.

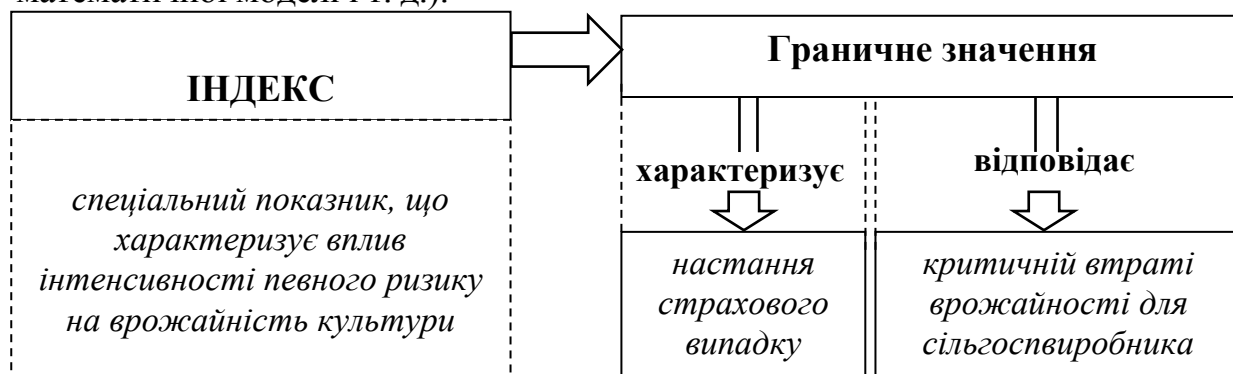
Рис. 2. Переваги та недоліки класичних страхових продуктів для аграрного сектору економіки

[Джерело: узагальнено та представлено авторами].

На українському ринку агрострахування індексне страхування з'явилося відносно нещодавно, водночас у світовій практиці воно розглядається як достойна альтернатива класичним (традиційним) страховим продуктам внаслідок відносної простоти і дешевизни.

В індексному страхуванні присутні всі основні елементи традиційного страхування – є предмет страхування, визначені ризики, а також ціна і механізм розрахунку виплати. У традиційному страхуванні збиток, а також розмір відшкодування визначає агенти, що по-різному можуть зробити таку оцінку і, відповідно, розмір збитку також буде відрізнятися. В результаті втрачається об'єктивність оцінки та відбувається затягування процесу (особливо якщо мова йде про масові збитки). У той час як індексне страхування має чіткий алгоритм визначення збитку, який ґрунтується лише на певних показниках, наприклад погодних даних і математичних моделях. Як правило, розробка індексних програм – це більш складний і трудомісткий процес, водночас потім такі програми працюють швидко, просто, і, як результат, коштують дешевше. Особливості механізму функціонування індексного страхування відображено на

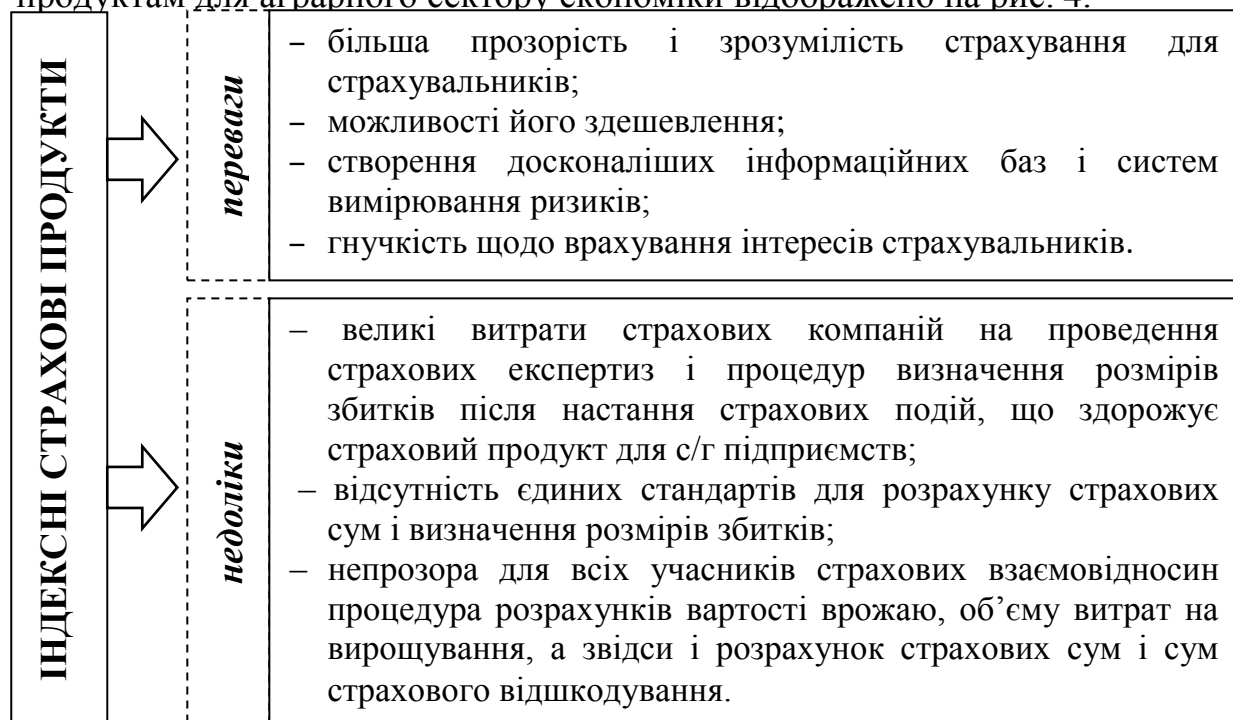
рис. 3. У центрі механізму програми знаходиться індекс – спеціальний показник, що характеризує вплив інтенсивності певного ризику на врожайність культури. Граничне значення цього показника характеризує настання страхового випадку та відповідає критичній втраті врожайності для сільгоспвиробника, яка визначається ще під час розробки страхового продукту. Звичайно, індекс повинен дуже точно показувати, як саме конкретний ризик впливає на врожайність культури (це питання стосується розробки продукту – якості даних, математичної моделі і т. д.).

Рис. 3. Особливості механізму функціонування індексного страхування
[Джерело: авторська розробка].

Підвищення попиту серед селян на індексні страхові продукти пояснюється суттєвим коливанням урожайності та дохідності виробників сільськогосподарської продукції у зв'язку з високою ймовірністю настання природно-кліматичних ризиків.

Сукупність переваг та недоліків, що притаманні індексним страховим продуктам для аграрного сектору економіки відображено на рис. 4.

Рис. 4. Переваги та недоліки індексних страхових продуктів для аграрного сектору економіки
[Джерело: узагальнено та представлено авторами].

Страховання сільськогосподарських культур за регіональним індексом врожайності передбачає виплату страхового відшкодування у випадку, якщо середня урожайність за поточний рік у визначеному регіоні сягає позначки нижче середнього багаторічного рівня. Для страховання за індексом врожайності необхідно володіти інформацією про фактичну врожайність в певній місцевості, виходячи з якої розраховується середня фактична врожайність, середній індекс врожайності за кожен рік і середній індекс врожайності [6]. Страхове відшкодування виплачується в разі зниження врожайності загалом по регіону і не залежить від рівня врожайності в конкретному господарстві. Страховання сільськогосподарських культур за індексом урожайності є не лише одним з найпростіших продуктів в агрострахованні, а й досить дешевим. Скорочення адміністративних витрат досягається завдяки використанню стандартизованих контрактів і має такі переваги: прозорість і відсутність асиметрії інформації, оскільки збиток оцінюється в цілому по району, а страхові виплати проводяться на основі історичних даних незалежного органу; легкість адміністрування (страхова компанія проводить виплати автоматично з оформленням мінімальної кількості документів); висока ефективність для малих господарств і фермерів-початківців; забезпечення страхового захисту врожаю сільськогосподарських культур від усіх ризиків; можливість міжнародного перестраховання ризиків. Страховання за індексом погоди, який розраховується гідрометеорологічними службами, ґрунтується на відхиленні температурних або погодних даних поточного року від середніх багаторічних значень. При цьому виплати встановлюються за допомогою об'єктивного параметра – певної комбінації низки пов'язаних із погодою метричних даних, наприклад, кількість опадів, вологість ґрунту та їх рівномірності у часі. Страховання на основі погодних індексів є найбільш придатним для сільськогосподарського виробництва в регіонах України, де поширені втрати врожаю внаслідок посухи, надмірного зволоження та вимерзання. В якості одного з індексів може використовуватися гідротермічний індекс для моніторингу впливу атмосферної вологості й температурного режиму на врожайність сільськогосподарських культур [5].

Отже, страховання на основі погодних індексів може бути кращою альтернативою класичному страхованню врожаю сільськогосподарських культур, оскільки допомагає уникнути проблем, які пов'язані з ризиком моральної шкоди, має простіші та зрозуміліші інформаційні вимоги, придатність для різних господарств, низький рівень зловживань і швидші страхові відшкодування. Хоча в Україні аграрне страховання є перспективним, цей продукт поки що не користується широкою популярністю, насамперед, через неналежне інформаційне та матеріально-технічне забезпечення вітчизняних гідрометеорологічних служб.

У зарубіжних країнах страховання врожаю сільськогосподарських культур на основі індексу погоди набуло широкої практики, насамперед, у контексті страховання катастрофічних погодних ризиків. Урегулювання збитків відбувається на основі дистанційних методів, у тому числі

супутникових зображень, бортових фотографій, безпілотних літальних апаратів/дронів і наземних спектральних вимірювань, що значно спрощує моніторинг розвитку сільськогосподарських культур і прийняття рішень для оптимізації виплат за претензіями по втратам сільськогосподарських товаровиробників. Використання дронів може розглядатися в сільськогосподарському страхуванні, як допоміжний інструмент для проведення моніторингу посівів та врегулювання ризиків у частині ідентифікації проблемних площ; оцінки та підрахунку масштабів підтоплень і посухи; моніторингу та оцінки поголів'я худоби, забруднень тощо [14].

Висновки. За результатами проведено дослідження здійснено класифікацію страхового захисту аграрного сектору економіки у видовому розрізі з виокремленням класичних (моноризикове (страхування від поіменованих ризиків) і мультиризикове (комплексне)) та індексних (на основі індексів – врожайності, доходності, погоди, рослинності) страхових продуктів. Відмічені групи страхових продуктів характеризуються певними перевагами та недоліками, що в свою чергу обумовлює різну їх прийнятність для різноманітних суб'єктів господарювання з неоднаковими фінансовими можливостями та потребами у рівні захисту майнових інтересів.

Встановлено, що мультиризикове (комплексне) страхування передбачає захист аграріїв від чималого кола несприятливих наслідків, водночас рівень страхових тарифів не відповідає платоспроможному попиту страхувальників, а висока ймовірність збитків за цим страховим продуктом негативно впливає на фінансову стійкість вітчизняних страхових компаній, капіталізація яких є недостатньою. Тому перспективи цього виду страхування в інституціональних умовах України слід пов'язувати з розвитком державно-приватного партнерства і субсидюванням частини страхових тарифів сільгоспвиробникам. Натомість індексне страхування, з теоретичної точки зору, є більш привабливим для страхувальників на аграрному ринку внаслідок його меншої вартості, прозорості, зрозумілості, елімінування фактору суб'єктивності при визначенні настання страхового випадку і визначенні страхового відшкодування, стандартизації умов.

Розвиток мультиризикового та індексного страхування в українській практиці стримується відсутністю статистичних баз даних сільськогосподарських ризиків, низьким рівнем актуарної діяльності та відсутністю єдиних підходів до розробки умов страхування і розрахунку страхових тарифів. Для ліквідації цих факторів необхідно формувати централізовані бази даних, посилити вимоги національного регулятора до страхових компаній в частині звітування і розкриття інформації щодо умов договорів страхування сільськогосподарських ризиків у розрізі окремих рослин і тварин, технічно забезпечити дистанційні методи урегулювання катастрофічних погодних ризиків.

Література

1. Алєскєров Р.Б. Облікове забезпечення розвитку аграрного страхування: проблеми та перспективи // Економічні науки. Серія : Облік і

фінанси. 2010. Вип. 7(1). С. 21–31.

2. Гудзь Г.О. Інформаційні системи та технології у страховому захисті аграрного підприємництва // Облік і фінанси. 2016. № 2. С. 95–103.

3. Копитіна І.В. Страхування аграрних ризиків: недоліки та перспективи // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2014. Вип. 200(3). С. 87–93.

4. Марценюк-Розарьонова О.В. Державна підтримка при страхуванні сільськогосподарських товаровиробників // Економіка АПК. 2010. №10. С. 91–95.

5. Навроцький С. А. Стан та тенденції розвитку сільськогосподарського страхування // Наука й економіка. 2012. № 1 (25). С. 61-68.

6. Онисько С., Томашевський Ю. Страхування врожаю сільськогосподарських культур на основі погодних індексів // Аграрна економіка. 2013. Т. 6. № 3–4. С. 1–7.

7. Полчанов А.Ю. Агрострахування як складова продовольчої безпеки держави // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2013. № 4. С. 48–57.

8. Прокопчук О.Т. Теоретичні основи регулювання системи страхування в сільському господарстві // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. Умань, 2013. Вип. 82. Ч. 2 : Економіка. С. 197–210.

9. Прокопчук О.Т. Ринок агрострахування України: сучасний стан та перспективи розвитку // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва / Редкол.: О.О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. – Умань : Редакційно-видавничий відділ Уманського НУС, 2017. Вип. 90. Ч. 2: Економічні науки. С. 127–140.

10. Прокопчук О.Т., Улянич Ю.В., Бечко В.П. Особливості страхування аграрних ризиків у країнах світу// Актуальні проблеми економіки (науковий економічний журнал). 2014. № 3 (153). С. 46-53.

11. Руда Р.В. Перспективи розвитку страхування ризиків в аграрній сфері України // Збірник наукових праць Подільського державного аграрного університету. Кам'янець-Подільський, 2009. Вип. 12. (Т.2). С. 675–677.

12. Сахно О.В. Агрострахування в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи // Економіка АПК. 2010. №. 9. С. 14–16.

13. Сахно О.В. Агрострахування як інструмент управління ризиками в агропромисловому комплексі України // Економіка АПК. 2010. № 10. С. 12–15.

14. Сініцина Т.В. Страхові продукти зі страхування врожаю сільськогосподарських культур: порівняльна характеристика // Агросвіт. 2011. № 9. С. 48–52.

15. Слободянюк О.В. Фінансовий інструментарій індексного та мультиризикового страхування сільськогосподарської діяльності // Причорноморські економічні студії. 2016. Випуск 12–2. С. 133–137.

16. Улянич Ю.В., Прокопчук О.Т. Розвиток страхування в агровиробництві // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Вип. 1 (6). Т. 2. Полтава : ПДАА. 2013. С. 250–254.

17. Улянич Ю.В., Прокопчук О.Т., Улянич К.Ф. Зарубіжний досвід страхування аграрних ризиків та доцільність його застосування в Україні // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. – Умань, 2013. Вип. 83. Ч. 2 : Економіка. С. 227–234.

18. Шатохін А.М., Прокопчук О.Т. Агрострахування як інструмент управління ризиками сільськогосподарських підприємств // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки». 2011. №7 [10]. С. 255–259.

19. Шолойко А.С. Світовий досвід державної підтримки сільського господарства через програми страхування // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка». 2013. № 135. С. 41–43.

20. Ahsan S.M., Ali A.A., Kurian N.J. Toward a theory of agricultural insurance // *American Journal of Agricultural Economics*. 1982. Т. 64. №. 3. С. 510–529.

21. Hazell P.B. The appropriate role of agricultural insurance in developing countries // *Journal of International Development*. 1992. Т. 4. №. 6. С. 567–581.

22. Mahul O., Stutley C. Government support to agricultural insurance: challenges and options for developing countries. – World Bank Publications, 2010.

References

1. Alyeskerov, R.B. Accounting software development of agricultural insurance: problems and prospects // *Economics*. Series: accounting and finance. 2010, no. 7 (1), pp. 21–31. (in Ukrainian).

2. Hutz, G.A. Information systems and technologies in the agricultural business insurance protection. *Accounting and Finance*, 2016, no 2, pp. 95–103. (in Ukrainian).

3. Копытина, I.V. Insurance of agricultural risks, weaknesses and prospects // *Scientific Bulletin of National Agricultural University at rodokorystuvannya Ukraine*. Series: economics, agricultural management business, 2014, no. 200 (3), pp. 87–93. (in Ukrainian).

4. Martsenyuk-Rozaronova, O.V. State support for agricultural producers for insurance. *Economy AIC*, 2010, №10, pp. 91–95. (in Ukrainian).

5. Nawrockiy, S.A. Status and trends of agricultural insurance. *Science and Economics*, 2012, no. 1 (25), pp. 61-68. (in Ukrainian).

6. Onys'ko, S. & Tomaszewski, J. Crop insurance based on weather indices // *Agrarian economy*, 2013, vol. 6, no. 3-4, pp. 1–7. (in Ukrainian).

7. Polchanov, A.Yu. Agro-insurance schemes as part of food security. *Bulletin of Kyiv National University of Trade and Economics*, 2013, no. 4, pp. 48–57. (in Ukrainian).

8. Prokopchuk, O.T. Theoretical basis of regulation of insurance in agriculture. *Proceedings of Uman National University of Horticulture*, Uman, 2013, no. 82, Part 2: Economics, pp. 197–210. (in Ukrainian).

9. Prokopchuk, O. T. Ukraine Agri-Insurance market: current state and prospects of development. *Proceedings of Uman National University of Horticulture*, Uman: Editorial and Publishing Department, Uman Nours, 2017. no.

90. Part 2: Economic Science, pp. 127–140. (in Ukrainian).

10. Prokopchuk, O.T. Ulyanych, Yu.V., Bechko, V.P. Peculiarities of Agricultural Risk Insurance in the Countries of the World. *Current Problems of Economics (Scientific Economic Journal)*. 2014. no. 3 (153).pp. 46-53.

11. Ruda, R.V. Prospects of risk insurance in agriculture of Ukraine. *Proceedings of Podolsky State Agricultural University*. Kamenetz-Podolsk, 2009, no. 12. (V.2.), pp. 675–677. (in Ukrainian).

12. Sakhno, O.V. Ukraine Agro-insurance: current state, problems and prospects. *Economy AIC*, 2010, no. 9, pp. 14–16. (in Ukrainian).

13. Sakhno, O.V. Agro-insurance schemes as a tool for risk management in agriculture Ukraine. *Economy AIC*, 2010, no. 10, pp. 12–15. (in Ukrainian).

14. Sinitsyna, T.V. Insurance products Insurance crop // *Agrosvit*, 2011, no. 9. pp. 48–52. (in Ukrainian).

15. Slobodyanyuk, A.V. Financial instruments index insurance and agricultural activities multyryzykovoho // *Black Sea Economic Studies*, 2016, vol. 12–2, pp. 133–137. (in Ukrainian).

16. Ulyanych, Yu.V., Prokopchuk, O.T. The development of insurance in agricultural production. *Proceedings of Poltava State Agrarian Academy*, Vol. 1 (6), Poltava: PDAA, 2013, pp. 250–254. (in Ukrainian).

17. Ulyanych, Yu.V., Prokopchuk, O.T., Ulyanych, K.F. Foreign experience of agricultural insurance risks and the feasibility of its application in Ukraine. *Proceedings of Uman National University of Horticulture*, Uman, 2013, no. 83, Part 2: Economics. pp. 227–234. (in Ukrainian).

18. Shatokhin, A.M., Prokopchuk, O.T. Agro-insurance schemes as a tool for risk management farm. *Ukrainian Scientific Production Journal «Sustainable economic development»*, 2011, no. 7 [10], pp. 255–259. (in Ukrainian).

19. Sholoyko, A.S. World experience of state support to agriculture through insurance programs. *Bulletin of Kyiv National Taras Shevchenko University. Series «Economy»*, 2013, no. 135, pp. 41–43. (in Ukrainian).

20. Ahsan, S.M., Ali, A.A., & Kurian, N.J. (1982). Toward a theory of agricultural insurance. *American Journal of Agricultural Economics*, 64(3), 510–529. (in English).

21. Hazell, P.B. (1992). The appropriate role of agricultural insurance in developing countries. *Journal of International Development*, 4(6), 567–581. (in English).

22. Mahul, O., & Stutley, C. (2010). *Government support to agricultural insurance: challenges and options for developing countries*. World Bank Publications. (in English).

Одержано 27.02.2017

Аннотация

Прокопчук Е.Т., Мельник К.Н. Гузар Б.С.

Особенности страховых продуктов для аграрного сектора экономики

На современном этапе украинский рынок аграрного страхования нуждается в

использовании инновационных подходов к производству политики формирования и реализации страховых услуг, имеющих по своим параметрам (как количественными, так и качественными) удовлетворять финансово-экономические интересы производителей сельскохозяйственной продукции в страховой защите.

В данной работе с помощью экономико-статистических методов исследования, в частности монографического, сравнения, графического и научного обобщения проведено исследование видовой классификации страховой защиты аграрного сектора в разрезе классических (моно- и мульти- рисковое) и индексных (на основе индексов – урожайности, доходности, погоды, растительности) страховых продуктов, определены их основных преимущества и недостатки, а также осуществлено исследования процесса формирования и реализации последних в сельском хозяйстве.

По результатам проведения исследования осуществлена классификация страховой защиты аграрного сектора экономики в видовом разрезе с выделением классических (монорисковое (страхование от поименных рисков) и мультирисковое (комплексное)) и индексных (на основе индексов - урожайности, доходности, погоды, растительности) страховых продуктов.

Отмеченные группы страховых продуктов характеризуются определенными преимуществами и недостатками, что в свою очередь обуславливает разную их приемлемость для различных субъектов хозяйствования с неодинаковыми финансовыми возможностями и потребностями в уровне защиты имущественных интересов. Установлено, что мультирисковое (комплексное) страхования предусматривает защиту аграриев от большого круга неблагоприятных последствий, в то же время уровень страховых тарифов не соответствует платежеспособному спросу страхователей, а высокая вероятность убытков по этим страховым продуктом негативно влияет на финансовую устойчивость отечественных страховых компаний, капитализация которых недостаточна. Поэтому перспективы этого вида страхования в институциональных условиях Украины следует связывать с развитием государственно-частного партнерства и субсидированием части страховых тарифов сельхозпроизводителям. Зато индексное страхование, с теоретической точки зрения, является более привлекательным для страхователей на аграрном рынке вследствие его меньшей стоимости, прозрачности, понятности, элиминирования фактора субъективности при определении наступления страхового случая и определении страхового возмещения, стандартизации условий. Развитие мультирискового и индексного страхования в украинской практике сдерживается отсутствием статистических баз данных сельскохозяйственных рисков, низким уровнем актуарной деятельности и отсутствием единых подходов к разработке условий страхования и расчета страховых тарифов. Для ликвидации этих факторов необходимо формировать централизованные базы данных, ужесточить требования национального регулятора к страховым компаниям в части отчетности и раскрытия информации об условиях договоров страхования сельскохозяйственных рисков в разрезе отдельных растений и животных, технически обеспечить дистанционные методы урегулирования катастрофических погодных рисков.

Ключевые слова: страхование, сельскохозяйственная деятельность, страховые продукты, классическое страхование, индексное страхование.

Annotation

Prokopchuk E.T., Melnyk K.N., Huzar B.S.

Features of insurance products for the agricultural sector of the economy

At the present stage, the Ukrainian market of agricultural insurance requires the use of innovative approaches to the production of policies for the formation and sale of insurance services that have financial and economic interests in the protection of agricultural producers in

terms of their parameters (both quantitative and qualitative).

In this paper, the study of the classification of insurance protection of the agricultural sector in the context of classical (mono- and multi- risk) and index (based on indices-yields) was carried out using economic and statistical research methods, in particular monographic, comparison, tabular, graphical and scientific generalization , Profitability, weather, vegetation) of insurance products, their main advantages and disadvantages are identified, and the process of formation and realization of the latter in the rural household of course.

According to the results of the study, the insurance coverage of the agricultural sector was classified in a specific section with the separation of classic (mono-risk (insurance against names of risks) and multirisk (complex)) and index (based on indices - yield, profitability, weather, vegetation) insurance products. Marked groups of insurance products are characterized by certain advantages and disadvantages, which in turn determines their different acceptability for different business entities with unequal financial possibilities and needs in the level of protection of property interests. It is established that multirisk (complex) insurance provides for the protection of agrarians from a wide range of unfavorable consequences, while the level of insurance tariffs does not correspond to solvent demand of insurers, and the high probability of losses on these insurance products negatively affects the financial stability of domestic insurance companies whose capitalization is inadequate.

Therefore, the prospects for this type of insurance in the institutional conditions of Ukraine should be linked with the development of public-private partnership and subsidizing part of the insurance tariffs to agricultural producers. But index insurance, from the theoretical point of view, is more attractive for insurers in the agricultural market due to its lower cost, transparency, clarity, elimination of the subjective factor in determining the occurrence of the insured event and determining insurance compensation, standardization of conditions. The development of multirisk and index insurance in Ukrainian practice is constrained by the absence of statistical databases of agricultural risks, low level of actuarial activity and the absence of unified approaches to the development of insurance conditions and the calculation of insurance tariffs. To eliminate these factors, it is necessary to create centralized databases, tighten the requirements of the national regulator for insurance companies in reporting and disclosure of information on the terms of agricultural risk insurance contracts for individual plants and animals, and technically provide remote methods for settling catastrophic weather risks.

***Key words:** insurance, agricultural activities, insurance products, the classic insurance index insurance.*

УДК 338.439:664.71:330.3(477.7)

ЗЕРНОПРОДУКТОВИЙ ПІДКОМПЛЕКС ПРИЧОРНОМРСЬКОГО РЕГІОНУ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

І. О. Банєва, доктор економічних наук

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджується сучасний стан зернопродуктового підкомплексу Причорноморського регіону України. Вказується на важливу роль регіону у національному зерновому господарстві. Доводиться, що резервами підвищення ефективності функціонування зернопродуктового